

نقش عوامل طبیعی در شکل گیری هویت مکان (نمونه موردی شهر یاسوج)

مهرداد کریمی مشاور- دکتری معماری، استادیار دانشکده هنر و معماری، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران
فرشاد نگین تاجی* - دانشجوی دکتری دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران

چکیده

این مقاله به بررسی رابطه عوامل طبیعی بر هویت مکان در شهرستان یاسوج پرداخته است. عوامل طبیعی نقش مهمی در عرصه زندگی ایرانیان داشته است و تاثیر قابل توجهی بر هویت ایرانی دارد. هدف از این مقاله بررسی تاثیر عوامل طبیعی بر هویت مکان و با توجه به عناصر طبیعی، شهرستان یاسوج می باشد. از آنجائی که یکی از اساسی ترین فاکتورها جهت احراز هویت انسان، ارتباط او با ساخته هایش و مؤلفه های فرهنگی و طبیعی و کالبدی محیطی است، هر گونه دگرگونی در این مؤلفه ها عامل تحول در هویت وی نیز خواهد شد. این تحقیق به شناخت و معرفی بهتر عناصر طبیعی در منظر شهری پرداخته است. در این راستا هویت مکانی و ارتباط آن با اجزای عناصر طبیعی سنجش شده است. برای این منظور پرسشنامه ای تهیه شده و برای سنجش متغیر عوامل طبیعی از پرسشنامه محقق ساخته و بر اساس چارچوب تئوریک بر اساس نظریه سیف الدینی ساخته شده است. پرسشنامه ها به صورت تصادفی بین شهروندان یاسوج پخش شده است و ابزار سنجش تحقیق به صورت انالیز نتایج پرسشنامه به صورت استنباطی همبستگی پیرسون می باشد. نتایج به دست آمده در دو سطح توصیفی و استنباطی مورد بررسی قرار گرفته است. در امار استنباطی، برای آزمون فرضیه از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی به منظور بررسی فرضیه های پژوهش استفاده شده است. در این مطالعه، نتایج بیانگر رابطه مثبت بین هویت مکانی و عوامل طبیعی است. نتایج نشان داد که عوامل طبیعی نقش مهمی بر چشم انداز یاسوج و نیز افزایش هویت مکانی داشته است. می توان از آن استنباط کرد که رشد محیط و رساندن آن به سطح کیفی شخصیت یا هویت فرد و جامعه را رشد خواهد داد.

واژگان کلیدی: هویت مکان، منظر شهری، عوامل طبیعی.

The role of natural factors in the formation of location identity (case study of Yasuj city)

Abstract

This article studies the relationship between natural factors on location identity in Yasouj city. Natural factors have played a significant role in the life of Iranians and have a significant impact on Iranian identity. The purpose of this paper is to investigate the effect of natural factors on location identity and with respect to natural elements in Yasuj city. Since one of the most fundamental factors for human authentication is its relationship with its constructs and its cultural, natural and physical components, any transformation in these components will be a factor in the transformation of its identity. This research is aimed at better understanding and better understanding of natural elements in urban landscape. In this regard, spatial identity and its relation with elements of natural elements are measured. For this purpose, a questionnaire was prepared and a researcher made a questionnaire to measure the natural factors and based on the theoretical framework based on Saifuddin's theory. The questionnaires were distributed randomly among citizens of Yasouj, and the research tools were analyzed by analyzing the results of the questionnaire by inferential Pearson correlation. The results are analyzed in two descriptive and inferential levels. In the inferential case, Pearson correlation coefficient and linear regression were used to test the hypothesis in order to test the research hypotheses. In this study, the results indicate a positive relationship between spatial identity and natural factors. The results showed that natural factors played an important role in Yasuj's prospect and also increased spatial identity. It can be inferred that the growth of the environment and its delivery to the quality level of the personality or identity of the individual and society will grow.

Key words: location identity, urban landscape, natural factors.

* نویسنده مسئول مکاتبات، شماره تماس: ۰۹۱۷۷۴۱۵۲۱۲، رایانامه: farshad.negintaji@yahoo.com

این مقاله مستخرج از رساله دکتری فرشاد نگین تاجی در دانشگاه بوعلی سینا همدان به راهنمایی دکتر مهرداد کریمی مشاور است که بدینوسیله مراتب سپاس خویش را از استاد راهنما و معاونت پژوهشی دانشگاه اعلام میدارد.

مقدمه

عوامل طبیعی نقش مهمی در عرصه زندگی ایرانیان داشته است و تاثیر قابل توجهی بر هویت ایرانی دارد، هدف از این مقاله بررسی تاثیر عوامل طبیعی بر هویت مکان و با توجه به عناصر طبیعی، شهرستان یاسوج می باشد، ادوارد رلف در احیای مکان (۱۹۹۳) معتقد است، حال و هوا و موقعیت را نمی توان طرح نمود تا سفارش داده شود. این امر خود باید رشد کند، باید اجازه داد تا اتفاق بیافتد، توسعه باید و با تلاشهای مستقیم آنان که در مکانها زندگی و کار می کنند، تغییر کند (سوفیلد، ۲۰۰۲، ص ۱۱۸). در ادامه ایان مک هارگ در طراحی با طبیعت (۱۹۶۹) بر این باور است، ما به همان اندازه که در حومه شهرها (Countryside) به طبیعت نیاز داریم، در شهرها هم محتاج آنیم. برای اینکه زنده و برقرار بمانیم. انسان در بین تمامی موجودات عالم تنها موجودی است که دارای توانایی ایجاد هویت جدید برای خود و برای مصنوعات خود می باشد، انسان برای ایجاد هویت های جدید با الهام از عناصر و پدیده های طبیعت برای دست ساخته های خود، که شهر بزرگترین دست ساخت انسان به شمار می رود، هویت جدید متناسب با نیازهای مادی و معنوی در زمان های مختلف به وجود آورد و در واقع احراز هویت مندی در منظر شهرها، نسل آینده از فضاهای آشنا برخوردار خواهند بود. از آنجائی که یکی از اساسی ترین فاکتورها جهت احراز هویت انسان، ارتباط او با ساخته هایش و مؤلفه های فرهنگی و طبیعی و کالبدی محیطی است، هر گونه دگرگونی در این مؤلفه ها عامل تحول در هویت وی نیز خواهد شد.

پیشینه تحقیق

بسیاری تجربه مکان را از نحوه ارتباط بین شخص و محیط نشأت گرفته می دانند. پس شناخت يك مکان در لحظه حضور در آن صورت می گیرد که ساختار کالبدی با ویژگی هایش، تجارب ما از مکان، خاطرات و احساسات وابسته به مکان را زنده می کند و شناخت از مکان را ممکن می سازد. ویژگی های مکان که ما را به سوی درك هویت مکان رهنمون می سازد، به صورت سیما و چشم انداز، نظم- فضایی، رویداد، خاطره، جهت گیری و یگانه پنداری قابل تفکیک است، در رابطه هویت با محیط برونوفسکی می گوید: انسان مخلوق منحصر به فردی است و دارای استعدادهایی است که

او را از سایر جانوران متمایز می سازد. به همین دلیل بر خلاف آن ها، او تنها یک پیکره در محیط و منظر نیست، بلکه به محیط و منظر شکل می دهد. او با جسم و روح به کاوش در طبیعت می پردازد (جان. ل. ۱۳۷۹). استدمن (۲۰۰۲) در مورد رابطه بین هویت مکان و اثرات آن بر روی محیط معتقد است که به عنوان یک مجموعه این پتانسیل را دارد که در آن حس مکان مردم نسبت به تعلق و هویت و حفظ آن محیط در جهان اجتماعی توسعه یابد، هنگامی که انسان به ارتباط برقرار کردن با محیط زیست خود یا ساختن فضاها مشغول شد، مکان تشکیل شده است. نقره کار معتقد است، عناصر سازنده هویت شامل: ویژگیها و عناصر طبیعی (محیط طبیعی)، ویژگی ها و عناصر فردی که شامل جنسیت، سن و شغل می باشد. اریک فروم^۱ معتقد است: «هر فرد مایل است هویت خاصی داشته باشد و از این رو می کوشد خویشتن خود را دریابد و بشناسد و می خواهد فردی ممتاز باشد» (سیاسی، ۱۳۷۹، ص ۱۱۹) هویت را می توان در حوزه معماری و شهرسازی، در دو زمینه فرهنگی اجتماعی و روان شناختی، مورد بررسی و قرار داد. که در این تحقیق حوزه های فوق مورد نظر است. لونیس مامفورد^۲، با اعتراض به شهر های امروز بیان نموده است: «ساختمانها و محلات جدید نظمى خشك و مقید دارند و فاقد شخصیت هستند که در خود انسان است» (مزینی، ۱۳۷۲، ص ۱۶۱). او در این مدل سه جزء اصلی به صورت خود، محیط و دیگران ارائه می دهد. خود شامل مسیر زندگی، احساسات، هویت فردی و فعالیت های شخصی است. محیط اجزای کالبدی مکان، نهادها و رویدادها را شامل شده و در نهایت دیگران (انسانهای دیگر) شامل شخصیت و رفتار آنهاست. کوین لینچ^۳، وابستگی شدیدی به نظریه آگاهی ادراکی دارد. او آگاهانه با محدود کردن خود در زمینه توجه به اصول بصری، ادراک شهر را مورد پژوهش قرار داد و عوامل پایداری آن را مشخص کرد. او نگرشی کلگرا در شناخت محیط را موثر می داند و عنوان نموده است: «هیچ عاملی از شهر به خودی خود به تجربه در نمی آید، مگر آنکه در رابط با محیطش دیده شود. تسلسل وقایعی که سبب بروز و ظهور آن گشته شناخته شده و در ارتباط با خاطره های تجارب گذشته باشد» (لینچ، ۱۳۷۱، ص ۱۰). رلف

1. Stedman

2. Erich Fromm

3. ³ lewis Mumford4. ⁴ kevin lynch

شویم، هستی می پذیرد» (ژید، ۱۳۶۷، ص ۲۰). سیفالدینی معتقد است که منظرسازی^۲ به هر فعالیتی اشاره می کند که ویژگی های مشهود یک ناحیه از زمین را تغییر می دهد (سیف الدینی، ۱۳۹۱، ص ۶). عناصر منظر سازی شامل چهار عامل زیر میشود: (جدول شماره ۱)

۱. عناصر زنده: شامل پوشش گیاهی زمین، حیوانات، یا آنچه که با آن باغدار گفته میشود یعنی هنر رشد دادن گیاهان با هدف ایجاد یک محیط زیبا در درون منظر است.
۲. عناصر طبیعی: از قبیل فرمهای سطح زمین، فرمهای جلگه ها، فرمهای ارتفاعات و آب
۳. عناصر انسانی: از قبیل ساختارها، ساختمان ها، نرده ها یا دیگر اشیا مادی که به وسیله انسان ها خلق و نصب شده اند.

۴. عناصر مطلق: مانند هوا و شرایط نور
طبیعت^۳ نقش اساسی در معماری و شهرسازی ایرانی داشته است و در جهان بینی سنتی واجد جا یگاه بسیار مهم بوده و به عنوان عامل مرتبط با ماوراءالطبیعه و نظم گیتی مطرح است. علاوه بر آن طبیعت همواره به عنوان مهمترین الگو برای معماران و شهرسازان سنتی ایران مطرح بوده است در فرهنگ دهخدا طبیعت به معنی «سرشتی که مردم بر آن آفریده شده اند، نهاد، آب و گل، خوی گوهر، فطرت، ذات، غریزه و...» عناصر چهارگانه (به پارسی سره چارآخشج): خاک، آب، باد، خورشید» بوده است (دهخدا، ۱۳۷۷، ص ۳۸۱). دیگر فیلسوف ایران ابن سینا نیز کلمه طبیعت را به چند معنی به کار برده است که اساسی ترین آن نیروی است که موجب حرکت عناصر است (نصر، ۱۳۷۷، ص ۳۳۱). این تعاریف نشان دهنده نقش بسزای عناصر طبیعی بر معماری و نقش آن بر هویت ایرانیان دارد.

مواد و روشها

سوال اصلی تحقیق: چگونه میتوان هویت را در منظر افزایش داد؟ فرضیه تحقیق: آیا منظر شهری با هویت شهروندان یاسوج رابطه دارد. هدف از این پژوهش بررسی نقش عوامل طبیعی بر هویت مکان می باشد. برای این منظور پرسشنامه ای تهیه شده که در آن تاثیر عناصر طبیعی را در منظر شهر یاسوج سنجیده است. ابزار سنجش پرسشنامه

بر هویت انسانی در مکان تأکید دارد. منظور وی از هویت مکان تطابق ماندگار و یگانگی ای است که کمک می کند هر مکان از سایر مکان های متمایز می گردد (Relph, 1976, 45). روشی که در آن مکان به هویت مربوط شده است از طریق هویت مکان، توسط روشسنسکی^۱ و همکاران ارتقاء ساختاری یافته است (Proshansky ۱۹۸۷، ۱۹۸۳). بسیاری تجربه مکان را از نحوه ارتباط بین شخص و محیط نشأت گرفته می دانند. پس شناخت یک مکان در لحظه حضور در آن صورت می گیرد که ساختار کالبدی با ویژگی هایش، تجارب ما از مکان، خاطرات و احساسات وابسته به مکان را زنده می کند و شناخت از مکان را ممکن می سازد. ویژگی های مکان که ما را به سوی درک هویت مکان رهنمون می سازد، به صورت سیما و چشم انداز، نظم- فضایی، رویداد، خاطره، جهت گیری و یگانه پنداری قابل تفکیک است. اگر هر یک از این وجوه در مکان حضور نداشته باشد، وضوح و روشنی مکان برای شهود ناظر از میان خواهد رفت و معنایی از پس این مکان متبادر نخواهد شد. واژه های منظر یا لند اسکپ^۲ ویژگیهای مشهود یک ناحیه از زمین است. شامل عناصر فرم فیزیکی فرم زمین، فرم آب ها از قبیل رودخانه ها، دریاچه ها، عناصر زنده، پوشش زمین شامل پوشش گیاهی، عناصر ساخته شده به وسیله انسانها شامل کاربری ها، ساختمان ها، ساختارها و عناصر موقتی و گذرا از قبیل نور و شرایط آب و هوایی است. ترکیب این عناصر همراه با حضور انسانها، اغلب منظری را خلق می کند که منعکس کننده سنتز زندگی انسان و مکان است. منظرها، ویژگی هایشان و کیفیت منظرها تعریف کننده برداشت از یک مکان است. حسی از مکان که آن را از دیگر نقاط متمایز می سازد (سیف الدین، ۱۳۹۱، ص ۳). ورود و رسیدن به یک شهر تنها زمانی معنی می یابد که آن شهر پیشتر هویتی بدست آورده باشد، هویتی که بازگو کننده ویژگی های ساکنین نیز هست. در ورود به یک شهر، پیکری سرکش نمایانگر بزرگ نمایی و جسارت شهروندان است و پیکری ساده، افتاده، همساز و لمیده بر بستر محیط اطراف، نمایانگر افتادگی، بی پیرایگی، سادگی و بی تکلفی مردمان آن شهر است. ارتباط برون درون حقیقتی است که برای اهمیت یافتن هر مکانی ضروری به نظر می رسد. «هویت پذیرفتن هر جا منوط به نزدیک شدن بدان است و منظره اطراف، بتدریج که به آن نزدیک می

3.Landscaping
4.Nature

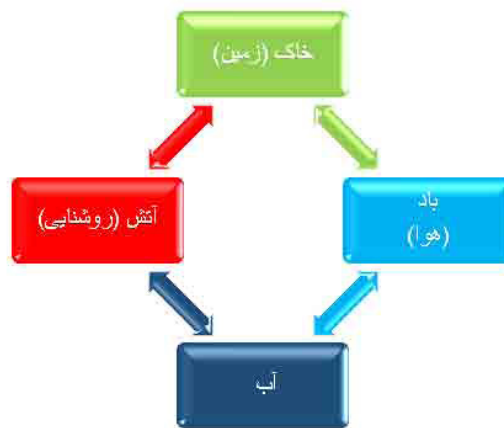
1.Proshansky
2.Landscape

عناصر منظر سازی

۴- مطلق		۳- انسانی		۲- طبیعی		۱- زنده	
شرایط نور	هوا	ساختمان ها، ساختارها،	اشیا مادی، ساخته انسان	فرمهای جلگه ها	فرمهای سطح زمین	حیوانات	پوشش گیاهی زمین،

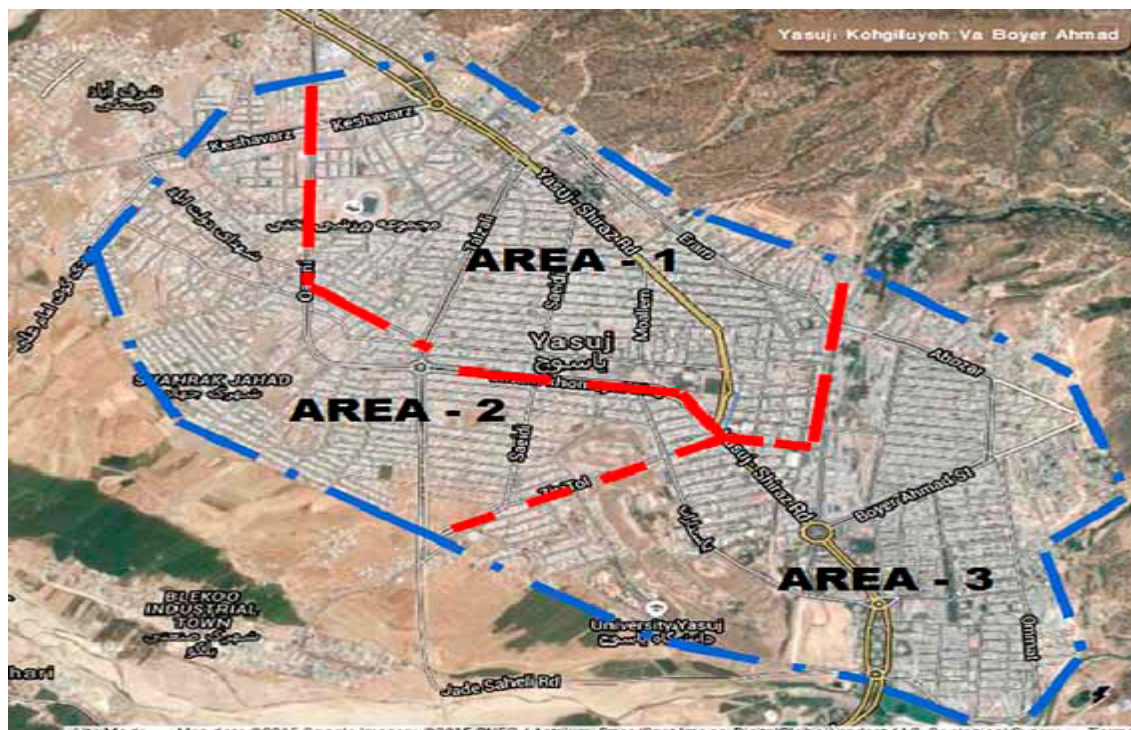
جدول ۱. عناصر منظر سازی؛ ماخذ: سیف الدینی، ۱۳۹۱.

جامعه آماری به صورت همگن بوده-اند و نمونه مورد پژوهش شهروندان شهر یاسوج می-باشد. روش نمونه گیری بصورت نمونه گیری تصادفی بوده و در بهار سال ۱۳۹۱ پر شده است، پژوهش حاضر توصیفی از نوع پیمایشی می باشد. متغیر مستقل، منظر شهری و متغیر وابسته، هویت مکان می باشد. تعداد کل پرسشها ۲۳ سؤال بوده است که به صورت بسته طراحی شده است و پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرت (کاملاً مخالفم، ۱؛ مخالفم، ۲؛ نه موافقم نه مخالف، ۳؛ موافقم، ۴؛ کاملاً موافقم، ۵) می-باشد که اعتبار ابزار سنجش تحقیق از طریق اعتبار محتوایی، اعتبار صوری با مراجعه به اساتید و دریافت اتفاق نظر آنان در مورد شاخصها بدست آمده است. همچنین در زمینه پایایی پرسشنامه از گویه-های ابزار سنجش از طریق همبستگی گویه به گویه پایایی کل ابزار سنجش ارزیابی شد. آماره آلفا کرونباخ که دامنه آن از صفر تا یک است شاخص پایایی گویه-های ابزار سنجش می باشد که در این تحقیق با نسبت بالا (۰/۹۰) تأیید شده است. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران در جدول دموگراف ۴۸۳ نفر بدست آمده است. پرسشنامه ها و به روش خوشه-ای تصادفی به وسیله پرسشگر بین شهروندان توزیع گردیده است. برای تجزیه و تحلیل از نرم افزار spss ۲۲ استفاده شده است و نتایج در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی مورد بررسی قرار گرفته است. تحقیق از نوع همبستگی است. در آمار استنباطی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی برای بررسی فرضیات تحقیق استفاده شده است.

جدول ۲. عناصر چهار گانه؛ ماخذ: دهخدا، ۱۳۷۷.

محقق ساخته و بر اساس چارچوب تئوریک بر اساس نظریه سیف الدینی ترکیبی ساخته شده است. که بوسیله آماره آلفا کرونباخ شاخص پایایی آن بررسی شده است. روش جمع آوری اطلاعات هدفمند بوده است. جامعه آماری این پژوهش شهر یاسوج بوده است. نمونه آماری در مناطق ۱، ۲، ۳ در تصویر شماره ۱ بوده است. یاسوج در سال ۱۳۴۹ شهر شد و در سال ۱۳۹۰ بر اساس سرشماری مرکز آمار ایران جمعیت معادل ۱۰۸۵۰۵ نفر دارد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). در تصویر شماره ۲ دورنمای شهر یاسوج است که در کشور ایران درکوهپایه کوه زاگرس و در جنوب غربی ایران قرار دارد. اقلیم سرد و کوهستانی یاسوج همراه با شیب کمتر از ۲۰٪ از شمال به جنوب از ویژگیهای این شهر می باشد، این شهر دارای طبیعت بکر کوهستانی و جنگل های پر پشت بلوط می باشد. (پورتال سازمان هواشناسی ایران، ۱۳۹۴).

تصویر ۱. نقشه منطقه بندی شهر یاسوج

تصویر ۲. دورنمای شهر یاسوج نمای جنوبی

یافته‌های تحقیق

یافته‌هایی تحقیق در مرحله اول به صورت توصیفی برگرفته از نظریات محققان شناخته شده در جدول شماره ۳ و ۴ تحقیق شده است و در مرحله دوم با استفاده از پرسشنامه استاندارد شده به صورت استنباطی مورد بررسی قرار گرفته است. آمار توصیفی مرتبط با پرسشنامه‌ها: در این بخش به ارائه اطلاعات جمعیت شناختی شامل جنسیت، گروه سنی، میزان

تحصیلات و سابقه سکونت که در پرسشنامه موجود است می‌پردازیم. با توجه به آمار توصیفی، این پژوهش اکثر افراد شرکت کننده در این تحقیق از نظر جنسیت ۵۴/۷ درصد از پاسخگویان مرد و ۴۵/۳ درصد زن بوده‌اند. بنابراین، اکثر شرکت کنندگان این تحقیق مردان بوده‌اند (نمودار شماره ۱). و بیشترین سن شرکت کنندگان در این تحقیق بین ۲۶ تا ۳۰ سال سن داشته‌اند (نمودار شماره ۲). سطح سواد نشان می‌دهد

جدول ۳. تعریف محیط از دیدگاه‌های پژوهشگران؛ ماخذ: نگارندگان.

انسان مخلوق منحصر به فردی است و دارای استعدادهایی است که او را از سایر جانوران متمایز می‌سازد. به همین دلیل بر خلاف آن‌ها، او تنها یک پیکره در محیط و منظر نیست، بلکه به محیط و منظر شکل می‌دهد. او با جسم و روح به کاوش در طبیعت می‌پردازد.	برونوفسکی ۱۹۸۷	تعریف محیط از دیدگاه پژوهشگران
هیچ عاملی از شهر به خودی خود به تجربه در نمی‌آید، مگر آنکه در رابط با محیطش دیده شود. تسلسل وقایعی که سبب بروز و ظهور آن گشته شناخته شده و در ارتباط با خاطره‌های تجارب گذشته باشد.	کوپن لینچ ۱۳۷۱	
بسیاری تجربه مکان را از نحوه ارتباط بین شخص و محیط نشأت گرفته می‌دانند. پس شناخت یک مکان در لحظه حضور در آن صورت می‌گیرد که ساختار کالبدی با ویژگی‌هایش، تجارب ما از مکان، خاطرات و احساسات وابسته به مکان را زنده می‌کند و شناخت از مکان را ممکن می‌سازد. ویژگی‌های مکان که ما را به سوی درک هویت مکان رهنمون می‌سازد، به صورت سیما و چشم انداز، نظم-فضایی، رویداد، خاطره، جهت‌گیری و یگانه‌پنداری قابل تفکیک است.	سیف‌الدین ۱۳۹۱	
محیط نقش اساسی در شکل‌گیری خاطرات انسانی دارد و طراحان با الهام از پیرامون خود به خلق اشیاء و ساختارها مورد نیاز خود پرداخته است.	نگارنده	

جدول ۴. تعریف هویت مکانی از دیدگاه‌های پژوهشگران؛ ماخذ: نگارندگان.

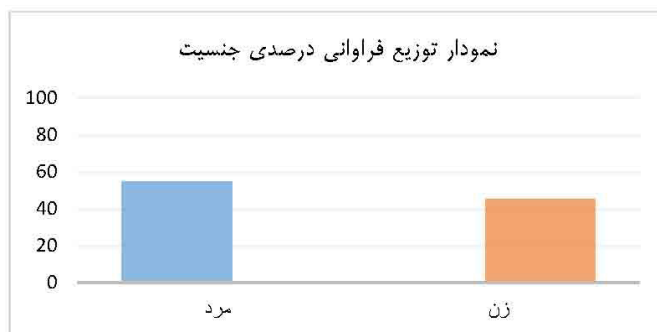
هر فرد مایل است هویت خاصی داشته باشد و از این رو می‌کوشد خویشتن خود را دریابد و بشناسد و می‌خواهد فردی ممتاز باشد.	اریک فروم ترجمه سیاسی ۱۳۷۹	تعریف هویت مکان از دیدگاه پژوهشگران
عناصر سازنده هویت ۱: شامل: ویژگی‌ها و عناصر طبیعی (محیط طبیعی) و ویژگی‌ها و عناصر فردی که شامل جنسیت، سن و شغل می‌باشد.	نقره‌کار ۱۳۸۷	
ساختمان‌ها و محلات جدید نظم خشک و مقید دارند و فاقد شخصیت هستند که در خود انسان است.	لویس مامفورد ۱۹۶۱	
رلف بر هویت انسانی در مکان تأکید دارد. منظور وی از هویت مکان تطابق ماندگار و یگانگی ای است که کمک می‌کند هر مکان از سایر مکان‌های متمایز می‌گردد.	رلف ۱۹۷۶	
هویت مکان به عنوان یک مجموعه این پتانسیل را دارد که در آن حس مکان مردم نسبت به تعلق و هویت و حفظ آن محیط در جهان اجتماعی توسعه یابد، هنگامی که انسان به ارتباط برقرار کردن با محیط زیست خود یا ساختن فضاها مشغول شد، مکان تشکیل شده است.	استدمن ۲۰۰۲	
هویت مکان در تعامل شخص با مکان پیرامون زیست گاهش شکل و نمود پیدا کرده است.	نگارنده	

که اکثر افراد حاضر در این تحقیق حدود ۹/۴۰ درصد دارای سطح سواد لیسانس هستند (نمودار شماره ۳). حدود ۸/۶۲ درصد افراد شرکت کننده در این تحقیق بیشتر از ۱۵ سال در این منطقه سابقه سکونت داشته‌اند (نمودار شماره ۴).

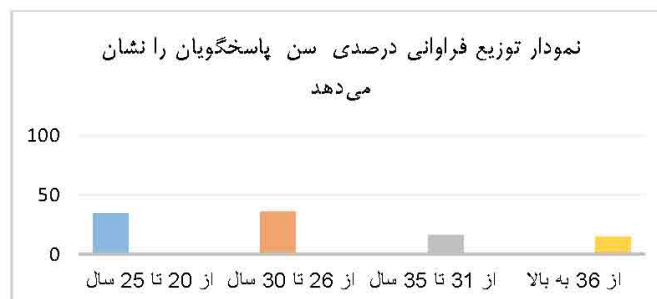
آزمون فرضیات پژوهش

۱- بین عناصر طبیعی با هویت مکان رابطه معناداری وجود دارد (جدول شماره ۵). نتایج حاصل از رگرسیون به قرار زیر است:
جدول ۵. ضریب همبستگی فرضیه؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

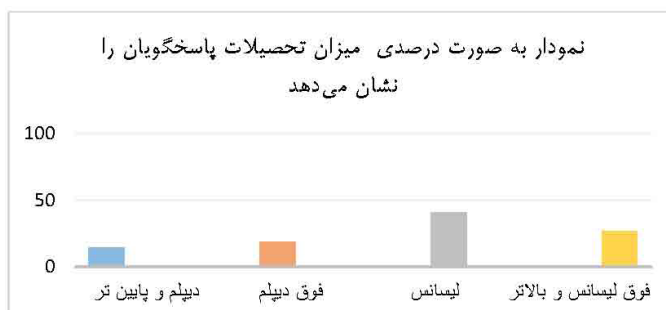
امار استنباطی (نتایج پرسشنامه)
در این پژوهش چون با توجه به اینکه در فرضیات به دنبال بررسی تاثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته می‌باشیم لذا برای بررسی آزمون فرضیات پژوهش از رگرسیون استفاده

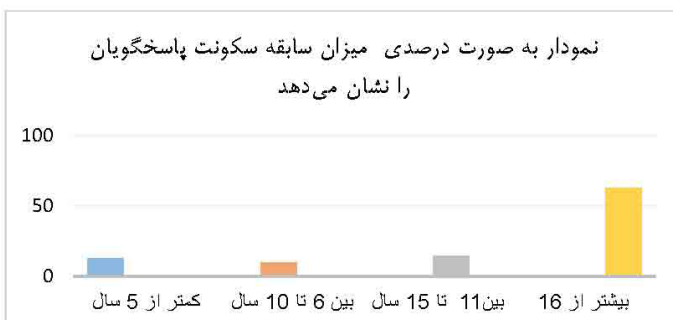
نمودار ۱. توزیع فراوانی جنسیت؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

نمودار ۲. توزیع فراوانی سن؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

نمودار ۳. توزیع فراوانی تحصیلات؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

نمودار ۴. توزیع درصدی سابقه سکونت؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

در جدول فوق مقدار ضریب همبستگی پیر سن برابر ۰/۴۶۹ و سطح معنی داری آن برابر ۰/۰۰ کمتر از ۰/۰۵ بوده که بیانگر وجود رابطه مستقیم و معنی دار بین عناصر طبیعی با هویت مکان می‌باشد. مقدار ضریب تعیین برابر ۰/۲۲۰ می‌باشد که نشان می‌دهد عناصر طبیعی حدود ۲۲٪ از کل هویت مکان را توجیه می‌کند. در جدول ۶ زیر که به جدول انالیز واریانس معروف است معنی دار بودن رگرسیون استفاده شده را با استفاده از آزمون بررسی می‌کنیم (نمودار شماره ۶).

عناصر طبیعی	هویت مکان	جدول ضریب همبستگی فرضیه	منظر شهری
۰/۴۶۹**	۱	همبستگی پیرسون	
۰/۰۰۰	-	سطح معناداری	
۳۸۴	۳۸۴	تعداد	

جدول ۶. آنالیز واریانس؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میلگین مربعات	آماره F	سطح معنی‌داری
رگرسیون	۰/۲۶۲۵۹	۱	۵۹/۲۶۲	۰/۷۹۷۱۰۷	۰/۰۰۰a
باقی‌مانده	۲۱۰/۱۰۰	۳۸۲	۰/۵۵۰	-	-
مجموع	۲۶۹/۳۶۲	۳۸۳	-	-	-

در جدول فوق از انجایی که سطح معنی‌داری آزمون برابر ۰/۰۰ بوده و از میزان خطای پذیرش (۰/۰۵) کمتر می‌باشد لذا فرض صفر رد شده و رگرسیون از نظر اماری معنی‌دار می‌باشد. چون رگرسیون از نظر اماری معنی‌دار بود لذا در مرحله بعد می‌بایست ضرایب معادله رگرسیون برآورد شده و معنی‌دار بودن آنها مشخص شود. این موضوع توسط آزمون T استیودنت بررسی می‌شود (جدول شماره ۷).

جدول ۷. ضرایب رگرسیون؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

متغیر	برآورد پارامتر	خطای استاندارد	آماره T	سطح معنی‌داری
عرض از مبدا b0	۱/۸۰۵	۰/۲۰۴	۸/۸۷۱	۰/۰۰۰
عناصر طبیعی b1	۰/۵۴۶	۰/۰۵۳	۱۰/۳۸۰	۰/۰۰۰

با توجه به نتایج جدول شماره ۱۳ فوق سطح معنی‌داری ضریب عرض از مبدا برابر ۰/۰۰۰ کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، لذا معنی‌دار می‌باشد. همچنین سطح معنی‌داری ضریب متغیر عناصر طبیعی نیز برابر ۰/۰۰۰ کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و با توجه به مقدار برآورد شده ضریب ۰/۵۴۶ که مثبت است. نتیجتاً فرضیه فرعی ۱-۱ با اطمینان ۹۵٪ پذیرفته می‌شود. می‌توان گفت عناصر طبیعی با هویت مکان ارتباط معنی‌دار و مستقیمی دارد.

نتیجه‌گیری و جمع‌بندی

نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که بین عوامل طبیعی و هویت مکان در شهر یاسوج رابطه معناداری وجود دارد. و می‌توان به منظور توسعه منظر شهری، عوامل طبیعی را به عنوان یکی از موارد مهم در نظر گرفته شود. عناصر طبیعی دارای نقش مهمی در ایجاد هویت منظر شهر یاسوج به عنوان یکی از شهرهای نوساز کوهپایه‌ای دارا می‌باشد و برای افزایش هویت نیازمند است از آنها الهام و بهره‌برداری صحیح گردد، شناخت و استفاده بهینه از عناصر طبیعی در طراحی منظر معماری و جلوگیری از نابودی طبیعت باعث افزایش هویت مکان خواهد شد.

منابع و ماخذ

۱. پایگاه اینترنتی مرکز آمار ایران- آمار سال ۹۰، (۱۳۹۵)، (<https://www.amar.org.ir>)
۲. پورتال سازمان هواشناسی ایران، ۱۳۹۴، www.irimo.ir/far/services/climate
۳. دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷) لغت نامه دهخدا، تهران، نشر دانشگاه تهران.
۴. سیاسی، علی اکبر، (۱۳۷۹) نظریه‌های شخصیت، دانشگاه تهران، تهران.
۵. سیف‌الدینی، فرانک، (۱۳۹۱) منظر شهری، آبیژ، تهران.
۶. سوفیلد، سایمون. (۱۳۹۰) نظریه در معماری منظر. ترجمه فیضی. خاک زند، انتشارات فرهنگ متین، تهران.
۷. جان، ل. ماتلاک. (۱۳۹۱) آشنایی با طراحی محیط و منظر، مترجم معاونت آموزش و سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهر تهران چاپ اول.
۸. لینچ، کوین، (۱۳۷۱) سیمای شهر، ترجمه منوچهر مزینی، دانشگاه تهران، تهران.
۹. مزینی، منوچهر، (۱۳۷۲) مقالاتی در باب شهر و شهرسازی، دانشگاه تهران، چاپ سوم ۱۴.
۱۰. نصر، سید حسین، (۱۳۷۷) نظر متفکران اسلامی درباره طبیعت، چاپ ۴، تهران، خوارزمی.
۱۱. نقره‌کار، عبدالحمید. (۱۳۸۷) درآمدی بر هویت اسلامی در معماری و شهرسازی. تهران: نشر پیام سیما.
12. Dewit Saskia Irene, Steenberg. 2014. Hidden Landscaps the metropolitan garden. Agricultural Engineer, born in Bramsche ,Germany.
13. Mehrdad Karimi Moshaver, Farshad Negintaji & Hamid Reza Zeraatpisheh (2015) The appearance of place identity in the urban landscape by using the natural factors (a case study of Yasouj), Journal of Architecture and Urbanism, 39:2, 132-139, DOI: 10.3846/20297955.2015.1059778
14. To link to this article: <http://dx.doi.org/10.3846/20297955.2015.1059778>
16. Morley, D; Robins, K. 1995. Spaces of identity; global media. Electronic landscapes and cultural boundaries. London: Routledge. <http://dx.doi.org/10.4324/9780203422977>
17. Lee-Anne S. Milburna, Robert D. Brownb. 2016. Research productivity and utilization in landscape architecture. Landscape and Urban Planning 147 (2016) 71-77.
18. Proshansky, H. M.; Fabian, A. 1987. The development of place identity in the child, in C. S. Weinstein & T. G. David (Eds.). Spaces for Children. New York: Plenum press.
19. Proshansky, H. M.; Fabian, A. K.; Kaminoff, R. 1983. Place identity: physical world socialisation of the self, Journal of Environmental Psychology 3: 57-83.
20. Relph, E. 1976. Place and placelessness. London: Pion.
21. Sageart, S.; Winkel, G. 1990. Environmental psychology, Journal of Annual Review of Psychology 41: 441-477. <http://dx.doi.org/10.1146/annurev.ps.41.020190.002301>
22. Stedman, R. 2002. Toward a social psychology of place: Predictive behavior from place-based cognitions, attitudes, and identity, Journal of Environmental Behavior 34: 561-581. <http://dx.doi.org/10.1177/0013916502034005001>